

SMRŽ, Pavel, *Obchodní vztahy mezi Hanzou, Livonskem, Velikým Novgorodem a Pskovem od 12. do začátku 16. století, Disertační práce, FF UK 2023*

Abstrakt

Práce se zabývá dějinami vztahů mezi livonským státem, respektive východním Pobaltím, a Hanzou na jedné straně a jeho východními sousedy, městy Novgorodem a Pskovem na straně druhé. Chronologický rámec je vymezen 12. stoletím, kdy obchodníci ze Skandinávie a severoněmeckých oblastí začali navazovat první kontakty se středověkou Rusí, a rokem 1503, kdy byla uzavřena poslední smlouva z doby vlády velikého moskevského knížete Ivana III. Tento panovník definitivně skoncoval s politickou autonomií Velkého Novgorodu a zároveň upevňoval vazbu Pskova na Moskvu, čímž výrazně změnil politické poměry, v nichž po tři staletí probíhalo vzájemné soužití těchto dvou měst s jejich livonskými sousedy a zároveň obchodními partnery.

Autor si při řešení vybraného tématu stanovil několik cílů. Jedním z nich bylo vyložit na základě obsahové analýzy rozsáhlého pramenného materiálu, především textů diplomatických smluv, jak vztahy mezi Novgorodem, Pskovem a jejich livonskými partnery fungovaly v praxi, jak se proměňovaly v čase a jak se lišila teoretická smluvní ustanovení od každodenní reality. Východiskem byla badatelská hypotéza, že smluvní podmínky představovaly kompromis, jehož bylo dosaženo při jednáních mezi obchodními partnery, Tato hypotéza byla shledána reálnou.

Dalším badatelským předpokladem bylo, že vztahy Novgorodu a Pskova s Livonskem vykazovaly značnou stabilitu, která byla udržována navzdory všem konfliktům, jež čas od času mezi kupci z obou stran propukaly. Autor dospěl v tomto bodu k závěru, že časem byl vytvořen jistý mechanismus těchto kontaktů, který vyhovoval jak německým kupcům, tak obchodníkům ze Pskova a Novgorodu, proto se ho snažili udržet, neboť se domnívali, že pokud se osvědčil v minulosti, bude fungovat i v budoucnosti. Proměny jak smluvních podmínek, tak praxe byly minimální, a to až do doby, než došlo v sedmdesátých letech 15. století k anexi Novgorodu Moskvou. Tato událost vedla podle autora k zásadní změně podmínek obchodování Novgorodu i Pskova s Hanzou, a tím i ke změně jeho praktického fungování. Dosavadní, tři sta let funkční model vzájemného sousedského soužití a spolupráce se stal během vlády Ivana III. minulostí a Moskva nastolila zcela nová pravidla vztahů s Livonskem. Tím skončila jedna dlouhá epocha a nastala nová éra, která již je za časovým horizontem této práce.

Klíčová slova

Veliký Novgorod – středověký Pskov – Livonsko – Hanza – dálkový obchod – řád německých rytířů v Livonsku – Ivan III.